

A NYELVI TANÁCSADÓ SZOLGÁLAT POSTALÁDÁJÁBÓL

(9. rész)

Dr. Ludányi Zsófia

Nyelvtudományi Kutatóközpont, Budapest

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Magyar Nyelvészeti Tanszék, Eger

A Nyelvtudományi Kutatóközpontban működő nyelvi közönségszolgálathoz e-mailben és heti két munkanapon telefonon is fordulhatnak nyelvi, helyesírási problémáikkal az érdeklődők. Postabontó rovatunkban a nyelvi tanácsadó szolgálathoz érkezett szaknyelvi, orvosi nyelvi témájú levelekből válogatunk.

Kérdés: Olvasónk azt szeretne volna tudni, hogy az *aquaterápia* vagy *akvaterápia* írásmód-e a helyes. Az *aquaterápia* írásmóddal egy orvosi szakszövegben találkozott a levélíró.

Válasz: Az orvosi szakszavak idegenes és a magyaros írásmódja közti választás nehézségeiről már többször írtunk e rovatban, de nem lehet elégszer hangsúlyozni a kontextusnak, a szövegtípusnak a jelentőségét. Az *Orvosi helyesírási szótár* (Fábián–Magasi 1992: 9) két alapvető fogalmaz meg az idegenes és a magyaros írásmód közti választás eldöntésére: az egyik az, hogy mennyire vált az adott szakkifejezés közismertté a laikusok körében, a másik pedig az, hogy ki lesz a szöveg olvasója, befogadó-

ja, milyen szövegtípusról van szó. Ez utóbbi alapelv lényege némileg leegyszerűsítve, röviden összefoglalva az, hogy a laikusoknak szóló ismeretterjesztő írásokban a magyaros, az orvos olvasóknak szánt szakszövegekben (pl. tudományos írásokban, az egészségügyi felsőoktatás tankönyveiben, a kórházi és a klinikai praxisban) pedig az idegenes írásmód javasolható. A szótár arra is felhívja a figyelmet, hogy következetesen kell eljárni az írásmódot illetően, vagyis a félig idegenes, félig magyaros (hibrid) írásmód nem számít normatívnak.

Habár a levélből nem derül ki pontosan, milyen szövegbe szeretné szerkeszteni a kérdező a kérdéses írásmódú szót, annyi bizonyos, hogy az előbb említett okokból az *aquaterápia* írásmódot nem javasoljuk, mivel az előtagja a forrásnyelv helyesírását követi, utótagja viszont a magyar kiejtést. A hibrid írásmódú *aquaterápia* helyett az idegenes *aquatherápia* írásmódot orvos olvasóknak szánt szakmai szövegekben tartjuk elképzelhetőnek, míg a nagyközönségnek szóló szövegben a kiejtést követő *akvaterápia* írásmód, esetleg a *vízterápia* forma javasolható.

Kérdés: Egy mérnök szakember azzal kereste meg közönségszolgálatunkat, hogy *A magyar helyesírás szabályainak* 12. kiadása (AkH.¹²) nem ad egyértelmű eligazítást a százalékjel írásmódját illetően. Levélírónk kérdése arra vonatkozott, hogy a 279. szabálypontban leírtak a mértékegységek írásmódjával kapcsolatban a százalékjelre is vonatkoztathatók-e, vagyis a számérték és a % jel közé kell-e szóközt tenni. Ugyanakkor elbizonytalanította a szabályzat egy másik pontja: „A 275. szabálynál példaként szerepel 10%-os egybeírt módon, ami indirekt módon arra utal, hogy szünet nélkül egybe kell írni.” Levélírónk azzal zárta levelét, hogy az SI-mértékegységek nemzetközi szervezete (BIPM) által kiadott sillabusz (W1) a százalékjelet is mértékegységnek tekinti, és iránymutatása szerint a százalékjel a többi mértékegységhez hasonlóan nem tapad, e szerint tehát a 10 %-os írásmódot kellene alkalmazni.

Válasz: A Nyelvtudományi Kutatóközpont nyelvi tanácsadó szolgálata alapvetően a köznyelv felől közelíti meg a nyelvi-helyesírási kérdéseket. Az általános – nem szaknyelvi – hagyomány az, hogy a százalékjel szóköz nélkül kapcsolódik a számhoz, vagyis „tapad”. Az akadémiai helyesírási kodifikáció is ezt a szóköz nélküli írásmódot erősíti meg, mert bár a szabálypontok között nem található meg kifejtett formában az erre vonatkozó ajánlás, a szabályzat implicit módon utal rá a példanyagában. Az *Osiris Helyesírás* c. kézikönyv is ezt erősíti meg: „Nincsen szóköz ellenben a szám és a százalékjel, valamint a fokjel között: 15%-os, 3°-kal” (Laczkó–Mártonfi 2004: 412).

A szaknyelvi hagyományok, illetőleg az egyes nemzetközi szabványok azonban eltérhetnek és el is térnek az előbb említett gyakorlattól, és a százalékjelet mértékegységnek tekintve szóközt tesznek a számérték és a százalékjel közé, ahogyan a levélíró is utal erre levelében. Bár az általános – nem szűkebb szakmai közönségnek szóló – szövegekben ez nem szokás, szaknyelvi szövegekben van rá lehetőség. A készülő *Fizikai helyesírási szótár*-ban is olvashatunk erről: „Egyes dimenziótlan mennyiségeket %-ban is megadhatunk. Ilyenkor a % jel előtt is szóköz áll. Egyébként, nem szakszövegben, a % jel előtt nincs szóköz” (Mártonfi–Sólyom megj. a.: 22–23).

Levélírónknek összességében tehát azt javasoltuk, hogy ha az ő szakterületén szokás a % jel után szóközt tenni (mértékegységként értelmezve), szakmai szövegekben továbbra is követhetik ezt a gyakorlatot. ■

INTERNETES HIVATKOZÁSOK

W1 = SI Brochure: The International System of Units (SI)
<https://www.bipm.org/en/publications/si-brochure> (2021. 09. 28.)

IRODALOM

1. AkH.12 = Magyar Tudományos Akadémia 2015. *A magyar helyesírás szabályai*. Tizenkettedik kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest.
2. Fábrián Pál – Magasi Péter (főszerk.) 1992. *Orvosi helyesírási szótár*. Akadémiai Kiadó – Országos Orvostudományi Információs Intézet és Könyvtár. Budapest.
3. Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2004. *Helyesírás*. Osiris Kiadó. Budapest.
4. Mártonfi Attila – Sólyom Jenő: *Fizikai helyesírási szótár*. Megjelenés alatt.